

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 9. junija 1858.

Naj jo tudi jez povém: zakaj je Kras goličava?

V 20. listu t. l. na strani 157 pod naslovom: „Še nekaj: zakaj je Kras puščava?“ se med uzroke, zakaj je Kras ogolel, štejejo tudi pomanjkanja gruntnih bukev in prodaje na rešilo („vendita verso ricupera“ pravijo pri nas Lahi).

Res je, da gruntnih bukev ni povsod; al prodaje se zapisujejo v bukve „notifike“, ktere so v vsaki primorski okrajni že davno vpeljane. Nasproti pa je moja misel: Krasa malokdo „na rešilo prodá“, zakaj upnik vzame raji njivo, travnike ali vinograde, in ako kdo tudi kak krašk gojzd kupi in ga v posesti dolžniku pustí, ga brani ogulenja. Ako pa upnik gojzd v posestvo dobi, ga sicer rabi, pa ga nikoli ne oguli do puščave, ker se nadja, da bo sčasoma njegov.

Poglaviti in po mojem prepričanju edini uzrok puščave na Krasu je občinstvo.

Poglejte pustí Kras od Komna do Tersta, in dalje do visoke Učke (Montemaggior) blizo Reškega morja in še dalje na Horvatsko, prašajte, je li lastnina posamnih gospodarjev ali pa občinsk svét, in zvedili bote, da je cela puščava občinsk ali srenjsk pašnik. Vidi se tú le sém ter tjè kak hrastov, gabrov, žestilov germič; al komaj ozeleni spomladi germič, in že ga lačna goved in koza pobersti, in kar poléti ostane, ga pozimi človek za ogenj poreže in celó korenine izkopa, češ, to moram užiti, — ako ne poberem jez, bo pobral pa kdo drug. Tako se godí blizo vasí. Na višinah dalječ od vasí imajo pri nas Čiči še nektere lepe gojzde; al vsako leto se sekaje više pomičejo, vsako bukev in gaber poderejo in v oglje spremené. Gaber tudi iz štora mladike požene, pa spomladi jih živina omuli, in drevo ne more rasti; bukev pa ne rodi vsako leto semena, in ako ga tudi naredí, in seme v zemljo pade in iznikne, ga večkrat suša zamorí in preč je gojzd; ako pa tudi ozelení, ga živina pokončá in potepta, in žalostna puščava se širi.

Gojzdnarja, razun cesarskih v Motovuni in v Klani, ni nobenega; srenjski čuvaji pa še zabranjenih srenjskih gojzdov ne branijo; večkrat so sami prvi tatovi nad prepovedanim lesom.

Da je Kras ogolel in da se ne more obrasti, vidi vsak, kdor ni slep; krive tega pa so občine (soseske, srenje) in nobeno daslih bogato društvo ga ne bode pogojzdilo. To iz večletne skušnje govorim, zakaj mnogo let se poganjam za pogojzdenje golega Krasa. Denarjev se bo toliko potrosilo, da bi les cenejši bil, ako bi ga iz rusovskih in amerikanskih gojzdov dobivali; zakaj vsako drevesce bi moral z orožjem v rokah čuvaj posebej braniti; ako ponedvi ni mogoče ga uzeti, bo zginil ponoči, in česar bi se možje sami uzeti bali, bi pa žene in otroke porezat poslali.

Občinskemu Krasu nasprot stojé kraški lepi gojzdje v najgerjih pečinah, ki jih ima ta ali uni v svoji lasti. Leta 1855 se je pri nas vsakemu kmetu zavoljo cesarskega posejila za 15 gold. Krasa v lastnino prodalo. Tega je

vsak ogradil in kake breste nasadil, klaverne hrastiče in gabre je očistil, na goličini je sém ter tjè kak želod zakopal — in pomlajeni gojzdič se nadepolno vzdiguje.

Ako hočemo gotovo in brez stroškov Kras pogojzdití, občinstvo obernimo v lastnino, to je, razdelimo ga! V tem duhu si upam jez Ročki Kras sam brez pomoči družbe v kratkem času pogojzdití.

Po želji slavnega gospoda barona Mertens-a, primorskega deželnega poglavarja, so se vlani mnoge skušnje za pogojzdenje Krasa napravile. V Slumu smo jelko in borovec, želod, žestil, gaber in jesen na zagrajeni Kras sejali; lepo je vse izniknilo, in celó jelka in borovec sta suši protila in ojstro zimo preživela ter letošnjo pomlad lepo pognala. — V Roču smo mnogo jelk in borovcov, ktere smo iz gorenskih gojzdov dobili, lansko pomlad v zagrajeni Kras nasadili, pa tudi nekoliko semena posejali. Tudi to lepo napreduje.

Res je, da sem drevju v lanski suši prilival, zato se ni posušilo; ojstra zima je le nektere popalila, v obče pa jelke in bori tako veselo poganjajo kakor na Krajskem. In zakaj bi ne rastle? Saj se v Lupoglavskih bukvah najde, da je bil Plavnik s šilnatim lesom pokrit, okoli Roča pa je po ustmenem sporočilu smrekov in borov boršt pogorel. Na „Verhu“ blizo Buzeta v sredi Istre ste dve jelki, jedna poltretji čovelj debela in primerno visoka; okoli Kastve vidiš najlepše jelke, ktere so se iz gojzda presadile. V marsikaki goščavi najdemo jelko; al kmali jo kdo zaleze, izkoplje in presadi, pa tako tudi zatare. Kdor hoče jelke presajati, naj drobne izbere, mesca svečana lepo izkoplje, in v primerno zemljo presadi.

S tem pa ne da bi terdil, naj bi vès Kras s šilnatim drevjem zasadili; le sém ter tjè se more to drevje gojiti. Listno drevje bo po Krasu bolje uspešilo, posebno pa žestil (Rüstenahorn) po moji skušnji vse drugo prekosi. Tega vidiš izmed golih sten, okoli kterih ne vidiš mervice zemlje, čversto rasti. Od kod nek vlago dobiva? Med stenami in pod stenami dobi predel dobre zemlje. Sicer pa napreduje na Krasu vsaktero drevje, kakor učeni profesor Hlubek dokazuje.

Zgor imenovane skušnje na ograjenem Krasu spet moje besede poterjujejo, ktere so in bodo: Ako hočemo Kras s lesom zasaditi, dajmo vsakemu svoj part, to je, razdelimo ga! Naj to možje, kterim je pogojzdenje Krasa na razsodbo dano, resno premislijo!*)

V Roču 30. maja 1858. Urban Golmajer, župnik.

Letni zbor c. k. kmetijske družbe.

(Dalje.)

Potem je gospod Anton Podkrajšek, magistratni ekonom, o ljubljanskem mahu (Laibacher Moorgrund) govoriti začel.

Ker njemu, ki je bil nepozabljivemu očetu našega maha, rajnkemu mestnemu predstojniku gospodu Hradecki-mu,

*) To je beseda veljavnega moža. Naj bi ne bila glas upjočega v puščavi!
Vred.